

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ
кафедра отоларингології

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

в. о. директора Навчально-наукового інституту
безперервної підготовки лікарів
д.мед.н., професор Юрій СУХІН

» _____ 202__ р.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ТА ПРОГРАМА ЦИКЛУ ТУ
«ЗАХВОРЮВАННЯ ГОРТАНІ. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ТА ОРГАНІЧНІ РОЗЛАДИ
ГОЛОСОВОГО АПАРАТУ»
(форма навчання – очно-заочна з елементами дистанційної освіти)

Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»

Складник освіти: післядипломна освіта, тематичне удосконалення

Спеціальність: Отоларингологія

Контингент слухачів: лікарі - отоларингологи, лікарі - отоларингологи дитячі

Лекції – 8 годин

Семінари – 22 години

Практичні заняття – 42 години

Всього – 72 години

Тривалість навчання – 2 тижні

Додаткова навчальна програма підвищення кваліфікації для лікарів «Захворювання гортані. Функціональні та органічні розлади голосового апарату» розроблена у відповідності з уніфікованою програмою професійного навчання лікарів.

Розробники:

- професор Пухлік С.М.
- доцент Тітаренко О.В.
- асистент

Добронравова І.В.

Робоча програма затверджена на засіданні методичної наради кафедри отоларингології ОНМедУ

Протокол Протокол № 5 від «12» грудня 2025 р.

Завідувач кафедри отоларингології
професор

Сергій ПУХЛІК

Схвалено предметною цикловою методичною комісією Навчально-наукового інституту безперервної підготовки лікарів ОНМедУ

Протокол № 1 від «09» січня 2026 р.

Голова предметної циклової методичної комісії
Навчально-наукового інституту
безперервної підготовки лікарів ОНМедУ

Сусанна ТИХОНОВА

Робоча програма переглянута та затверджена на засіданні кафедри отоларингології ОНМедУ

Протокол Протокол № ____ від « ____ » _____ 202__ р.

Завідувач кафедри отоларингології
професор

Сергій ПУХЛІК

Робоча програма переглянута та затверджена на засіданні кафедри отоларингології ОНМедУ

Протокол № ____ від « ____ » _____ 202__ р.

Завідувач кафедри отоларингології
професор

Сергій ПУХЛІК

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальністю додаткової професійної програми «Захворювання гортані. Функціональні та органічні розлади голосового апарату» полягає в тому, що захворювання гортані та голосового апарату вкрай актуальні через зростання професійних голосових навантажень, високу поширеність ларингітів, пухлиноподібних утворень. Своєчасна діагностика критична для запобігання хронізації та виявлення онкології на ранніх стадіях, що робить фоніатрію важливим напрямком оториноларингології. Запальні захворювання (ларингіти) часто виникають при ГРВІ, шкідливих звичках, таких як куріння, перенапрузі голосу. Високі вимоги до голосу у педагогів, співаків, дикторів потребують лікування функціональних дисфоній та органічних захворювань (вузлики, поліпи зв'язок).

Метою додаткової програми є підвищення рівня знань і умінь лікарів – отоларингологів в діагностиці і лікуванні найбільш поширених захворювань гортані, розладів голосоутворення, основ відновлення голосу у дітей та дорослих.

У змісті додаткової професійної освітньої програми підвищення кваліфікації передбачені необхідні знання та практичні вміння особливостям етіології, патогенезу, клініки, діагностики і лікування хвороб гортані і розладу голосу у дітей та дорослих.

Для виконання даної програми в процесі навчання передбачена очно-заочна форма навчання з елементами дистанційної освіти. Лекції проводяться дистанційно, семінарські заняття також дистанційно, в режимі науково-практичних конференцій. З найбільш актуальних тем програми лікарі готують реферати, які обговорюються на семінарах. На практичних заняттях лікарі під керівництвом викладача опановують практичні навички з технікою групової взаємодії, рішення ситуаційних завдань з невідкладних станів в оториноларингології, детальний розбір алгоритмів маніпуляцій.

В ході реалізації програми передбачається заключний контроль рівня знань в формі іспиту (тести заключного рівня (50), спібесіда (перелік питань, що виносяться на іспит додається)

Документ, що видається в результаті освоєння програми і успішного складання іспиту – свідоцтво (посвідчення) встановленого зразка, яке додається до щорічного особистого портфоліо. Кількість балів безперервного професійного розвитку – 30.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
ДОДАТКОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
«ЗАХВОРЮВАННЯ ГОРТАНІ. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ТА ОРГАНІЧНІ ПОРУШЕННЯ
ГОЛОСОВОГО АПАРАТУ»

Категорія слухачів – лікарі - отоларингологи, лікарі - отоларингологи дитячі, лікарі - фоніатри

Тривалість навчання - 72 академічні години (2 тижні)

Форма навчання – очна

№	Назва курсу	Л	С	П
1	Організація ЛОР-допомоги населенню в Україні	-	2	-
2	Клінічна анатомія і фізіологія гортані	2	-	-
3	Захворювання гортані	3	12	32
4	Голос у житті людини. Фоніатрія. Захворювання голосового апарату	3	6	10
5	Тестування і іспит (співбесіда)	-	2	-
ВСЬОГО:		8	22	42
РАЗОМ:		72 години		

ПЕРЕЛІК ЛЕКЦІЙ
ТУ «ЗАХВОРЮВАННЯ ГОРТАНІ. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ТА ОРГАНІЧНІ ПОРУШЕННЯ
ГОЛОСОВОГО АПАРАТУ»

№	Назва	Год
1	Топографічна анатомія і оперативна хірургія гортані. Фізіологія гортані і голосового апарату. Сучасні методи дослідження гортані. Особливості діагностики захворювань гортані у віковому аспекті	2
2	Хвороби гортані. Клініка, діагностика, методи лікування	2
3	Голос у житті людини. Функціональні та органічні захворювання голосового апарату	2
4	Основні методи реабілітації при захворюваннях гортані і порушеннях голосу	2
ВСЬОГО		8

ПЕРЕЛІК СЕМІНАРІВ
ТУ «ЗАХВОРЮВАННЯ ГОРТАНІ. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ТА ОРГАНІЧНІ ПОРУШЕННЯ
ГОЛОСОВОГО АПАРАТУ»

№	Назва	Год
1	Організація ЛОР-допомоги населенню в Україні	2
2	Гострі та хронічні ларингіти. Специфічні ларингіти. Клініка, діагностика, лікування	2
3	Парези та паралічі гортані. Класифікація, причини, діагностика, лікування	2
4	Гострі та хронічні стенози гортані. Клінічний розбір хворих	2
5	Травми, сторонні тіла, кровотечі гортані. Клінічний розбір хворих	2
6	Доброякісні і злоякісні пухлини гортані. Клінічний розбір хворих	2
7	Фармакотерапія гострих і хронічних захворювань гортані	2
8	Голосовий апарат і голосоутворююча система. Теорії голосоутворення. Методи дослідження голосового апарату	2
9	Захворювання голосового апарату. Хвороби інших органів і систем, які впливають на голосову функцію	2
10	Методи лікування пацієнтів з розладами голосу. Профілактика порушень голосоутворення	2

11	Іспит	2
		ВСЬОГО 22

**ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТУ «ЗАХВОРЮВАННЯ ГОРТАНІ. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ТА ОРГАНІЧНІ ПОРУШЕННЯ
ГОЛОСОВОГО АПАРАТУ»**

№	Назва	Год
1	Гострий ларингіт: клініка, діагностика, методи лікування. Курація хворих	2
2	Флегмонозний ларингіт, абсцес гортані. Клініка, діагностика, методи лікування. Курація хворих	2
3	Гострий стенозуючий ларинготрахеїт. Клініка, діагностика, методи лікування	2
4	Гострий стенозуючий ларинготрахеїт у дітей. Інтенсивна терапія при загрозливих станах. Курація хворих	2
5	Гострий епіглотит. Клініка, діагностика, методи лікування. Курація хворих	2
6	Хондроперихондрит гортані. Клініка, діагностика, методи лікування. Курація хворих	2
7	Гострі стенози гортані: лікарська тактика в залежності від стадії стенозу, етіології	2
8	Конікотомія, трахеотомія. Техніка виконання. Можливі ускладнення	2
9	Хронічний ларингіт. Клініка, діагностика, методи лікування. Курація хворих	2
10	Хронічний стеноз гортані. Клініка, діагностика, методи лікування. Курація хворих	2
11	Функціональні та органічні паралічі і парези гортані. Клініка, діагностика, методи лікування. Курація хворих	2
12	Запальні і незапальні набряки гортані. Алергічний набряк гортані. Клініка, діагностика, методи лікування	2
13	Травми, сторонні тіла, кровотечі гортані. Клініка, діагностика, лікування. Курація хворих	2
14	Доброякісні пухлини гортані: папілома, фіброма. Клініка, діагностика, методи лікування. Ларингоцеле	2
15	Злоякісні пухлини гортані. Локалізація, класифікація, клінічна картина. Методи діагностики та лікування	2
16	Реабілітація хворих після хірургічного лікування з приводу рака гортані (після екстирпації та резекції гортані)	2
17	Функціональні захворювання гортані. Гіпотонусна дисфонія та фонастенія. Психогенна афонія. Гіпертонусна та спастична дисфонія. Мутаційна дисфонія	2
18	Функціональні порушення голосу у дітей і підлітків	2
19	Розлади голосу, що виникають на ґрунті порушення слуху	2
20	Професійні захворювання голосового апарату	2
21	Методи лікування пацієнтів з розладами голосу. Профілактика порушень голосоутворення	2
		ВСЬОГО 42

Матеріально-технічні умови реалізації програми – навчальні аудиторії для проведення лекційних, семінарських та практичних занять, мультимедійне обладнання, навчальні і мультимедійні програми (фільми, слайди, таблиці, муляжі, інструментарій), операційні, перев'язочні, маніпуляційні кабінети на практичних базах медичних організацій і підрозділів відповідного профілю.

Навчально-методичне забезпечення програми – навчально-методичні розробки, алгоритми обстеження пацієнтів, алгоритми надання невідкладної допомоги, медична та статистична документація.

Форми оцінки знань та критерії успішності

Поточний контроль: усне опитування, тестування, оцінювання виконання практичних навичок, оцінювання комунікативних навичок під час рольової гри, розв'язання ситуаційних клінічних завдань, оцінювання активності на занятті.

Заключний контроль: в формі іспиту - вирішення ситуаційних завдань, оцінка оволодіння теоретичними та практичними навичками та вміннями, співбесіда.

Вимоги до результатів навчання

Лікар повинен знати:

- клінічну анатомію і фізіологію гортані і голосового апарату, етіологію, клініку найбільш поширених захворювань тактику консервативного та хірургічного лікування, сучасні методи діагностики захворювань гортані і голосового апарату

Лікар повинен вміти:

- оцінювати стан ЛОР - органів у нормі та при різноманітних видах патології;
- проводити клінічне обстеження хворих за стандартними методиками;
- проводити диференційну діагностику та обґрунтовувати клінічний діагноз;
- визначати характер та принципи надання допомоги хворим на підставі попереднього клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами;
- вести медичну документацію, в тому числі при порушеннях слуху

Форми оцінки знань та критерії успішності

Поточний контроль: усне опитування, тестування, оцінювання виконання практичних навичок, оцінювання комунікативних навичок під час рольової гри, розв'язання ситуаційних клінічних завдань, оцінювання активності на занятті.

Заключний контроль: в формі іспиту - вирішення ситуаційних завдань, оцінка оволодіння теоретичними та практичними навичками та вміннями, співбесіда.

Оцінювання поточної навчальної діяльності на практичному занятті:

1. Оцінювання теоретичних знань з теми заняття:
  - методи: опитування, вирішення ситуаційної клінічної задачі;
  - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.
2. Оцінка практичних навичок та маніпуляцій з теми заняття:
  - методи: оцінювання правильності виконання практичних навичок;
  - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.
3. Оцінювання роботи із пацієнтом з теми заняття:
  - методи: оцінювання: а) комунікативних навичок спілкування з пацієнтом, б) правильність призначення та оцінки лабораторних та інструментальних досліджень, в) дотримання алгоритму проведення диференціального діагнозу, г) обґрунтування клінічного діагнозу, д) складання плану лікування;
  - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.

Критерії поточного оцінювання на практичному занятті

Оцінка	Критерії оцінювання
«5»	Слухач вільно володіє матеріалом, бере активну участь в обговоренні та вирішенні

	ситуаційної клінічної задачі, впевнено демонструє практичні навички під час огляду хворого та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє клінічне мислення.
«4»	Слухач добре володіє матеріалом, бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, демонструє практичні навички під час огляду хворого та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень з деякими помилками, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє клінічне мислення.
«3»	Слухач недостатньо володіє матеріалом, невпевнено бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, демонструє практичні навички під час огляду хворого та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень з суттєвими помилками.
«2»	Слухач не володіє матеріалом, не бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, не демонструє практичні навички під час огляду хворого та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень.

Слухач допускається до іспиту за умови виконання вимог навчальної програми.

Критерії успішності

Критерієм успішності виконання програми навчання є висновок екзаменаційної комісії – іспит «склав». За результатами іспиту слухач отримує сертифікат встановленого зразку.

Перелік питань, що виносяться на іспит

1. Клінічна анатомія, фізіологія та методи дослідження гортані у віковому аспекті.
2. Гострі захворювання гортані: гострий катаральний ларингіт, гортанна ангіна, флегмонозний ларингіт, хондроперихондрит. Клініка, діагностика, лікування.
3. Хронічний ларингіт: катаральна, гіперпластична, атрофічна форми. Клініка, діагностика, лікування.
4. Скарги хворих із різними формами хронічних ларингітів. Ларингоскопічні картини хворих при хронічних ларингітах.
5. За рахунок чого виникає стеноз гортані при хронічному атрофічному ларингіті і при хронічному хондроперихондриті гортані?
6. Стенози гортані. Класифікація. Клініка, діагностика, методи лікування.
7. Причини гострих та хронічних стенозів гортані.
8. Лікування гострого стенозу гортані в залежності від стадії та причини. Диференційна діагностика стенозів гортані
9. Компенсаторні механізми стенозів гортані
10. Травми та опіки гортані. Клініка, діагностика, лікування.
11. Парези, паралічі гортані. Клініка, діагностика, лікування.
12. Форми голосової щілини при фонації та диханні при парезах внутрішніх м'язів гортані.
13. Підкладковий ларингіт (хибний круп). Дифтерія гортані. Діагностика, диференціальна діагностика, клініка, лікування.
14. Гострий стенозуючий ларинготрахеобронхіт. Діагностика клініка лікування. Ларінгоспазм.
15. Лікування гострого ларинготрахеїту у дітей залежно від форми.
16. Запальні і незапальні набряки гортані. Алергічний набряк гортані. Клініка, діагностика, методи лікування
17. Сторонні тіла гортані, трахеї, бронхів, стравоходу. Клініка, діагностика, лікування.
18. Доброякісні та злоякісні пухлини гортані. Клініка, діагностика, лікування.

19. Методи дослідження хворого на рак гортані. Яка локалізація раку гортані найважча для діагностики?
20. Поняття про фоніатрію. Голос в житті людини.
21. Голосовий апарат і голосоутворююча система. Теорії голосоутворення. Методи дослідження голосового апарату
22. Будова голосового апарату. Основні відділи голосового апарату.
23. Захворювання голосового апарату. Хвороби інших органів і систем, які впливають на голосову функцію
24. Функціональні захворювання гортані. Гіпотонусна дисфонія та фонастенія. Психогенна афонія.
25. Функціональні захворювання гортані. Гіпертонусна та спастична дисфонія. Мутаційна дистонія
26. Функціональні порушення голосу у дітей і підлітків.
27. Розлади голосу, що виникають на ґрунті порушення слуху.
28. Професійні захворювання голосового апарату.
29. Методи лікування пацієнтів з розладами голосу. Профілактика порушень голосоутворення.
30. Основи гігієни голосу

Рекомендована література

Основна:

1. Попович В.І. Сучасні стандарти лікування гострих запальних захворювань ЛОР - органів (Рекомендації). – Київ, 2019. – 80 с.
2. Євчев Ф.Д., Пухлік С.М., Титаренко О.В., Євчева А.Ф., Гасвський В.В. Сучасна невідкладна допомога хворим із гострими та хронічними захворюваннями ЛОР-органів та при їх ускладненнях. Одеса: Олді +; 2023. 273 с.
3. Попович В.І., Кошель І.В., Пухлік С.М. Запальні та незапальні захворювання верхніх дихальних шляхів : навч.-метод. посіб. для студентів, інтернів вищ. мед. навч. закл. та лікарів. Київ: ТОВ Доктор-Медіа-Груп; 2024. 176 с.
4. Науменко О.М., Васильєв В.М., Дєєва Ю.В., Безшапочний С.Б. Невідкладна допомога в оториноларингології: навчальний посібник // Всеукраїнськб спеціалізоване видавництво «Медицина». – 2019. – 144с.
5. Заболотний Д.І., Мітін Ю.В., Безшапочний С.Б., Дієва Ю.В. Оториноларингологія. – К.: ВСВ «Медицина», 2017. – 460 с.
6. Євчев Ф.Д. Злоякісні пухлини гортані. – Одеса: Астропринт, 2018. – 328 с.
7. Органозберігаюче лікування раку гортані, рота глотки, їх рецидивів та ускладнень (руководство) / (Р.А.Абизов и др.); под. ред.. Д.И.Заболотного и др.. – К. : ТОВ «Бібліотека «Здоров'я України», 2016. – 316 с.
8. Заболотний Д.І., Мітін Ю.В., Лайко А.А., Шух Л.А. Синдром обструктивної зупинки дихання під час сну.- К.:Логос, 2015. – 183 с.
9. Шидловська Т. А. Функціональні порушення голосу / Т. А. Шидловська — К.: Логос 2011.— 523 .
- 10.
11. Мітін Ю.В., Науменко О.М., Дєєва Ю.В. Посібник до практичних занять з оториноларингології для викладання за кредитно-модульною системою: Навчальний посібник. – К.: Видавничий дім «Асканія», 2020. – 165 с.
12. Лайко А.А., Косаковський А.Л., Заболотна Д.Д., Борисенко О.М., Синяченко В.В., Тимчук С.М., Косакувська І.А., Шух Л.А., Сегал В.В., Гавриленко Ю.В. Дитяча оториноларингологія: Національний підручник. – К.: Логос, 2015. – 576 с.
13. Євчев Ф.Д. Пропедевтика захворювань ЛОР-органів та невідкладна допомога в оториноларингології.- Одеса «Астропринт», 2010.- 248 с.
14. [R.Corbidge](#), [N.Steventon](#). Oxford Handbook of ENT and Head and Neck Surgery//Paperback, 2020. - 496 p.
15. Y.Mitin, Y.Deyeva, Y.Gomza, V. Didkovskyi etc. Otorhinolaryngology// Medicine, 2018. – 264p.
16. R.Probst, G.Grevers, H.Iro. Basic Otorhinolaryngology. A Step-by-Step Learning Guide//Thieme, 2021. – 430p.
17. [M. M Paparella](#). Paparella'S Otolaryngology Head & Neck Surgery (2 Volumes)// Hardcover, 2020. – 460p.
18. Pukhlik S.M., Titarenko O.V. Otorhinolaryngology// Odessa, 2018. – 172 p.

Додаткова:

1. Науменко О.М., Задорожня А.Г., Юрочко Ф.Б. Антимікробна терапія в оториноларингології// [Медкнига](#), 2016. – 104с.
2. Ургентна отоларингологія / Под ред. Науменко А.Н., Васильєва В.М., Дєєвой Ю.В./ Довідник лікаря «Ургентна оториноларингологія» - К.: ООО «Бібліотека здоров'я України», 2015. – 218 с.
3. Лайко А.А., Косаковський А.Л., Заболотна Д.Д., Борисенко О.М., Синяченко В.В., Тимчук С.М., Косакувська І.А., Шух Л.А., Сегал В.В., Гавриленко Ю.В. Дитяча оториноларингологія: Національний підручник. – К.: Логос, 2015. – 576 с.

4. Лайко А.А., Заболотний Д.І., Косаковський А.Л., Березнюк В.В., Ткаліна А.В., Заболотна Д.Д., Ткаліна А.В., Гавриленко Ю.В., Косаківська І.А., Шух Л.А., Таран М.В. Дячук В.В., Етмоїдит - К.: Логос, 2015 .- 213с.
5. [S.N.Kumar](#). Clinical Cases In Otolaryngology// Paperback, 2020. – 260p.
6. [R.Pasha](#), [J.S.Golub](#). Otolaryngology-Head and Neck Surgery : Clinical Reference Guid// Paperback, 2019. - 800 p.
7. [J. A.Seikel](#), [D.G.Drumright](#), [D.J.Hudock](#). Anatomy and Physiology for Speech, Language, and Hearing //Format Hardback, 2019. - 700 p.
8. [K.S.Helfer](#), [E.L.Bartlett](#), [A.N.Popper](#), [R.R.Fay](#). Aging and Hearing: Causes and Consequences// Hardback< 2020. – 326p.
9. [A.Al-Qahtani](#), [H.Haidar](#), [A.Larem](#). Textbook of Clinical Otolaryngology// Hardback, 2021. - 1155 p.
10. Z.Mu, [J.Fang](#). Practical Otorhinolaryngology, Head and Neck Surgery: Diagnosis and Treatment// Hardback, 2021. - 314 p.
11. [H.H.Ramadan](#), [F.M.Barooddy](#). Pediatric Rhinosinusitis// Paperback, 2020. - 300 p.
12. [P.W.Flint](#), [B.H.Haughey](#), [V.J.Lund](#), [K.T.Robbins](#), [J.R.Thomas](#), [M.M.Lesperance](#), [H.W.Francis](#). Cummings Otolaryngology: Head and Neck Surgery, 3-Volume Set// Format Hardback, 2020. - 3568 p.

ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Галузеві стандарти та клінічні настанови МОЗ України за спеціальністю Отоларингологія
https://www.dec.gov.ua/cat_mtd/otorinolaringologiya/
2. Електронний сайт бібліотеки ОНМедУ - <http://libblog.odmu.edu.ua/>
3. Електронний сайт Національної наукової медичної бібліотеки України
<https://library.gov.ua/>
4. Освітній портал НМУ імені О. О. Богомольця - <https://nmuofficial.com/>
4. Наукові бази даних бібліотеки НМУ імені О. О. Богомольця –
<https://librarynmu.com/bazy-danykh>